

Research Paper

Effective Factors Promoting the Sense of Place after Movement of a Village Damaged in an Earthquake: A Case Study of Kanzaq Village in Ardabil Province

*Mahsa Taghizadeh hir¹, Vahid Vaziri², Ali Rezaei Sharif³

1. Master of Architecture student Department of Architecture. Faculty of Architecture. University of Mohaghegh Ardebil, Ardebil, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Architecture. Faculty of Architecture. University of Mohaghegh Ardabili, Ardebil, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Educational sciences. Faculty of Psychology. University of Mohaghegh Ardabili, Ardebil, Iran.

Citation: Taghizadeh hir, M., Vaziri, V., & Rezaei Sharif, A. (2018). [Effective Factors Promoting the Sense of Place after Movement of a Village Damaged in an Earthquake: A Case Study of Kanzaq Village in Ardabil Province (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 9(2), 278-291, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2017.220997.1016>

 <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2017.220997.1016>

Received: 15 Dec. 2016

Accepted: 11 Oct. 2017

ABSTRACT

The aim of the present study is to identify the factors of effect on the sense of place, analyze its change in the displacement of Kanzaq village after an earthquake, and evaluate the influence of physical factors in the new village in order to upgrade or decrease the sense of place and unity of people. Using an analytical-descriptive method, the parameters of sense of place were discussed in four categories including community, social interactions, identity, and passion for place and location. The data were gathered by means of a validated questionnaire ($74.0 = \alpha$). As many as 278 people were questioned. The data analysis was done by using the Spss software, single-sample t-test and Pearson correlation. The displaced Kanzaq village is not in the old village design. It is assumed that using the old architecture pattern of Kanzaq can upgrade the sense of place in the new Kanzaq village. As a conclusion, by relocating the village and maintaining certain factors such as the materials of the old village, it will be possible to enhance people's sense of identity in the new location. Surprisingly, failure to follow the form and plan of the old houses also creates a sense of place, but it is expressed with a delay. Indeed, the impact of the factors affecting the sense of place depends on the comfort and convenience of the residents.

Key words:

Kanzaq village,
Fabric, Sense of
place, Earthquake,
Movement

Extended Abstract**1. Introduction**

Earthquake is a phenomenon that has always posed great dangers to human beings. This phenomenon is not only known as a natural disaster but also something that may trigger other disasters such as flood, land slide, and tsunami. Earthquake, as

the main factor in vulnerability of houses that are without enough enforcement, has led to great death tolls so far. Villages are the most vulnerable areas in every country since they have been built without attention to civil engineering principles. When villages are not safe enough to live in, the residents start thinking of moving to other places. As such, the Housing Foundation of the Islamic Revolution of Iran has reconstructed rural textures or made new villages in order to improve this inappropriate situation, but it has changed the original texture of the vil-

*** Corresponding Author:**

Mahsa Taghizadeh hir, M.A. student

Address: Ataee St., Ardebil, Farhang Alley, Anita Building, 4th Floor

Tel: +98 (937) 9514537

E-mail: mahsa.arch89@gmail.com

lages. Paying attention to promotion of the sense of place (i.e. a sense of belonging to a certain place that people create in themselves in the course of time) is so important, and this sense can be reinforced by what might be called a sense of recurring events. With regard to the movement of a residence from one location to another, the consent of residents should be taken into account. Kanzaq is one of the old villages with its own history and religious assets. In 1996, the village was moved to a place near its previous location, but it incurred a change in its original texture. A comparison of the old and new structures of the village shows that the new village is constructed differently. Also, the new village has a different natural view. This difference is due to the new topographic features and architectural plans.

The aim of the present study is to recognize the factors that affect people's sense of place. It investigates how the people switched to the new texture after Kanzaq was displaced due to an earthquake. The study also focuses on the role of the new textural patterns in the new village in weakening or strengthening the sense of place components as well as the correlations among them.

2. Methodology

The method of the study was descriptive-analytical based on field studies, applied research, and data of various resources (e.g. valid books and articles). Visiting old and new Kanzaq village, taking pictures, and drawing croquis were a part of the data collection. The data obtained were used to clarify the similarities and differences between the old and the new textures of the village. The statistical population of the study included all the residents of the new Kanzaq who had lived in the old location before the earthquake. They were almost 1000 individuals 278 of whom were included in the study using Cochrane Collaboration. They were asked to fill out the questionnaire. The study hypothesis was examined using one-sample T-test and correlations. The sense of place components in the questionnaire were about sociability, social communications, identity, place attachment and place dependency. They measured the rate of increase or decrease in the sense of place after the village was displaced. This measuring was done using the 5-point Likert scale.

3. Results

According to the hypothesis that suggested the movement of Kanzaq village was without paying attention to the old texture and using that old texture would promote the components of sense of place, a few questions were

postulated to investigate as follows: 1) What are switching ways of sense of place components in the movement of the village without paying attention to the old patterns? and 2) How can sense of place components be enhanced in the new village?. Using SPSS software and one-sample t-test, sense of place components and differences among the texture variables were analyzed in the new and old textures. Also, the correlations between the designing items and the sense of place components were calculated using the Pearson correlation coefficient. The results indicated that failing to use the old patterns in the construction of the new village increased the residents' consent because they came to have more facilities such as new and resistant houses, asphalt and closeness to the city.

4. Discussion

In contrast to the hypothesis, the identity component decreased due to not using the construction patterns of the old village. Place dependency, sociability, identity and attachment to place were positively correlated to one another. The Pearson correlation indicated that, although there was a correlation between the old texture factors of the village and identity, these factors were negatively correlated to the other components. Also, the changes in the new village would lead to the maintenance of the residents in the village and increase the sense of dependency among them.

5. Conclusion

It can be concluded that, after the relocation of the village, such factors as the materials of the old Kanzaq village would increase the self-identity of the residents, and failure to follow the forms and plans of the old houses would increase the sense of place that could ultimately be expressed. Generally, the impact of these factors is found to be dependent on the comfort and convenience of the residents.

Acknowledgment

This article is based on the master's thesis of Mahsa-Taqizadeh Hir at Mohaghegh Ardebil University

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

عوامل مؤثر در ارتقای مؤلفه‌های حس مکان در جابجایی بافت روستاهای آسیب‌دیده پس از زلزله (مورد مطالعه: روستای کنزق شهرستان اردبیل)

*مهسا تقی زاده هیر^۱، وحید وزیری^۲، علی رضایی شریف^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری، گروه معماری، دانشکده معماری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲- استادیار گروه آموزشی معماری، دانشکده معماری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۳- استادیار گروه آموزشی علوم تربیتی، دانشکده روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۲۵ آذر ۱۳۹۵

تاریخ پذیرش: ۱۹ مهر ۱۳۹۶

هدف پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر حس مکان، بررسی جهت تغییر آن‌ها در جابجایی بافت روستای کنزق پس از سانحه زلزله و تأثیر الگوپذیری از عوامل کالبدی در روستای جدید در جهت ارتقا یا کاهش حس مکان و همبستگی آن‌ها است. لذا با استفاده از شیوه پژوهش تحلیلی-توصیفی مؤلفه‌های حس مکان در چهار دسته، اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی، هویت، دلبستگی به مکان و وابستگی به مکان در قالب پرسشنامه‌ای محقق ساخته دارای اعتبار ($\alpha = 0.74$)، ۲۷۸ نفر مورد پرسش قرار گرفتند؛ تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه با استفاده از نرم‌افزار SPSS، برای آزمون فرضیه آمارهای تی تست تک نمونه‌ای و همبستگی پیرسون است که با فرض اینکه در جابجایی بافت روستای کنزق به الگوی بافت روستای قدیم توجه نشده است و به کارگیری الگوی طراحی روستای کنزق قدیم سبب ارتقای مؤلفه‌های حس مکان در روستای جدید خواهد بود به این نتیجه می‌رسد که در جابجایی روستای کنزق تبعیت از برخی عوامل مانند مصالح روستای کنزق قدیم سبب افزایش مؤلفه هویت خواهد شد و عدم تبعیت از فرم و پلان خانه‌های قدیمی نیز حس مکان را افزایش می‌دهد که در نهایت چنین می‌توان اذعان نمود که تأثیر این عوامل در گرو آسایش و راحتی ساکنین است.

کلیدواژه‌ها:

روستای کنزق، بافت، حس مکان، زلزله، جابجایی

مقدمه

می‌شود. جابه‌جایی اجتماع انسانی می‌تواند کالبدی یا اقتصادی باشد. در راستای بازسازی پس از سانحه زلزله، نکته اساسی، دقت، توجه کافی و شایان به بافت اولیه روستا است؛ و یا آنکه بازسازی در راستای الگوبرداری از همان بافت اولیه نیز مورد توجه قرار گیرد تا هویت مکان حفظ شده و حس تعلق خاطر در ساکنان به همان میزان ایجاد و تقویت شود.

جابجایی مجتمع‌های زیستی مسائل جدی در پی دارد، زیرا جوامع به مکان و تعلقات آن از قبیل خویشاوندی‌ها، سنت، معیشت، امنیت و فرهنگ تاریخی محل اقامت خویش وابستگی دارد. ولی به هر حال مواقعی پیش می‌آید که جابجایی مجتمع‌های زیستی اجتناب‌ناپذیر است و هر گونه جابجایی می‌بایست با مهارت و روش‌های خاصی صورت گیرد (Fallahi, 2007, 139). مباحثی همچون هویت مکان که بستر خاطرات ساکنان است، پس از وقوع بلا و از دست رفتن کالبد مکان،

وقوع ناگهانی سوانح طبیعی همواره در کمین جوامع مختلف است و صرف‌نظر از تأثیرات جبران‌ناپذیر جسمی-روحي تأثیرات زیان باری را در کالبد منطقه ایجاد می‌کند. جمله معروف پیش‌گیری بهتر از درمان است جمله‌ای است که برهان خلفی در برابر آن صادر نشده است و در هر زمینه‌ای خود را به اثبات رسانده است؛ در این زمینه نیز پیش‌بینی راهکارهایی برای مقابله با صدمات حاصله در زمان وقوع زلزله امری ضروری است. سوانح طبیعی به ویژه زلزله با توجه به اثرات مستقیم و غیرمستقیم خود بر روی جامعه به عنوان یک چالش مهم در فرآیند توسعه مطرح است. سوانح طبیعی برای مردم و مناطق فقیر اثرات ناگوارتری دارند. (Johnson, 2004, 47) این مسئله‌ای است بافت‌های کالبدی اعم از روستاها و شهرها با آن دست به گریبان است. در مواقعی با تخریب روستا بر اثر سانحه زلزله، اقدام به جابجایی بافت روستایی

* نویسنده مسئول:

مهسا تقی‌زاده

نشانی: اردبیل، خیابان عطایی، کوچه فرهنگ، ساختمان آنیتا، طبقه ۴.

تلفن: ۹۵۱۴۵۳۷ (۹۳۷) ۹۸+

پست الکترونیکی: mahsa.arch89@gmail.com

و تجربه‌های انسانی بوده و رابطه عاطفی عمیقی با انسان برقرار می‌کند (Relph, 2007, 120). از نظر نوربرگ شولتز، حس مکان در مکان‌هایی یافت می‌شود که دارای شخصیت مشخص و متمایز هستند (دارای هویت مکان) و این شخصیت مشخص از چیزهایی ملموس که دارای مصالح، شکل، بافت و رنگ هستند، ساخته شده است (Norberg-Schuls, 1997). حس مکان حالات روحی، احساسی، عملکردی که یک فرد یا گروه در برابر یک مکان حس می‌کنند است. معمولاً این حس منجر به احساس ریشه‌داری و تعلق نسبت به آن مکان بالواقع می‌شود یا مفاهیم موجود را دنبال می‌کند (Tuan, 1974; Williams & Carr, 1993) به نقل از (Mullendore, 2015, 68). شامای برای حس مکان سه مرحله اصلی تعلق به مکان، دل‌بستگی به مکان و تعهد به مکان را تعیین می‌کند؛ دل‌بستگی به مکان رابطه نمادین ایجاد شده توسط افراد به مکان است که معانی احساسی، عاطفی و فرهنگی مشترکی به یک فضای خاص می‌دهد همچنین از دیدگاه روانشناسی محیطی انسان‌ها به تجربه حسی، عاطفی و معنوی خاص نسبت به محیط زندگی نیاز دارند. این نیازها از طریق تعامل صمیمی و نوعی هم‌ذات‌پنداری با مکانی که در آن سکونت دارد قابل تحقق است. این تعامل صمیمی و هم‌ذات‌پنداری، روح یا حس مکان نامیده می‌شود. ویژگی‌های کالبدی محیط با ایجاد معانی و تأمین فعالیت‌های خاص، در ایجاد حس مکان مؤثر است. تأمین فعالیت‌ها از فضا با رضایتمندی از ویژگی‌های متغیر محیط مانند دما، صدا و امکان انجام فعالیت‌های فردی و تعاملات اجتماعی توسط عناصر ایستای محیط مانند ابعاد، تناسب و فرم‌ها به وجود می‌آید (Falahat, 2006).

هویت مکانی نتیجه ذهنی شدن هویت مکان برای یک فرد یا جمع است، به طوری که زیربنای هویت جمعی یا فردی آنان گردد، در واقع آن ابعادی از خود که هویت شخصی خود را در ارتباط با محیط فیزیکی تعریف می‌کند. این مفهوم به همراه مفهوم دیگری همچون "تعلق مکانی" به پیوندهای احساسی افراد با مکان‌ها اشاره می‌کند که روشن‌کننده چگونگی ارتباط میان مفهوم هویت جمعی و خاطرات جمعی است (Lewicka, 2008, 209-213). پژوهش‌های متعددی در زمینه حس مکان، جابجایی و عوامل ناشی از آن وجود دارد که نظریه‌پردازان مختلف در قالب‌های گوناگون مطابق جدول شماره ۱ به آن اشاره کرده‌اند: مؤلفه‌های حس مکان با جمع‌بندی از مطالعات صورت گرفته در این زمینه مطابق تصویر شماره ۱ ارائه شده است.

در برنامه‌های بازسازی شهرها و روستاهای آسیب‌دیده از جنگ و بلاهای طبیعی همیشه کشمکش و بحث میان معتقدین به ضرورت حفظ هویت پیش از تخریب شهرها و روستاهایی که بازسازی می‌شود و آنانی که اعتقادی به چنین امری ندارند درمی‌گیرد (Matoof, 2007, 77-78). نیاز به احیای محلات و بازسازی آن‌ها به صورتی که عناصر هویتی خود را بازیابند،

مورد غفلت قرار گرفته و یا بازسازی شتاب زده موجب اختلال در تداوم هویت مکانی آن‌ها می‌شوند (Modiri & Ashrafie Zanjani, 2014, 46). مکان‌های متفاوت «تصویرهای ذهنی» متفاوتی در افراد ایجاد کرده و این احساسات، ادراکات متفاوتی را از فضا رقم می‌زند. ادراکات انسان که در معانی ریشه دارند، به واسطه تأویل و تداعیات ذهنی دریافت شده و می‌تواند زمین‌های برای ایجاد «حس مکان» فراهم آورد. تصویرهای ذهنی به واسطه نشانه‌ها ایجاد می‌شوند. از این رو می‌توان «نشانه‌ها» را عاملی مؤثر در ارتقای حس مکان دانست (Falahat & Noahi, 2012, 18). در مواردی عدم تبعیت از الگوی بافت روستای قدیم و بی‌توجهی به نشانه‌ها و تکرار آن‌ها در روستای منتقل شده سبب کاهش یا ارتقای حس و تعلق مکانی می‌شود لذا بررسی تأثیر الگوپذیری از این عوامل کالبدی در جابجایی روستاهای آسیب‌دیده پس از سانحه زلزله با تحلیل نمونه موردی: روستای کنزق بخش سرعین شهرستان اردبیل که از روستاهای جابجا شده در اثر سانحه زلزله سال ۱۳۷۵ است؛ ضرورت می‌یابد تا با بررسی این عوامل با توجه به هدف پژوهش که شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر حس مکان، بررسی جهت تغییر آن‌ها در جابجایی بافت روستای کنزق پس از سانحه زلزله و تأثیر الگوپذیری از عوامل کالبدی در روستای جدید در جهت ارتقا یا کاهش حس مکان و همبستگی آن‌ها است به سؤالات پژوهش پاسخ دهد: (۱) جهت تغییر مؤلفه‌های حس مکان در جابجایی بافت روستایی که از بافت قدیم الگو نگرفته است چگونه است؟ و (۲) چگونه می‌توان مؤلفه‌های حس مکان را در روستای کنزق جدید ارتقا بخشید؟

مروری بر ادبیات موضوع

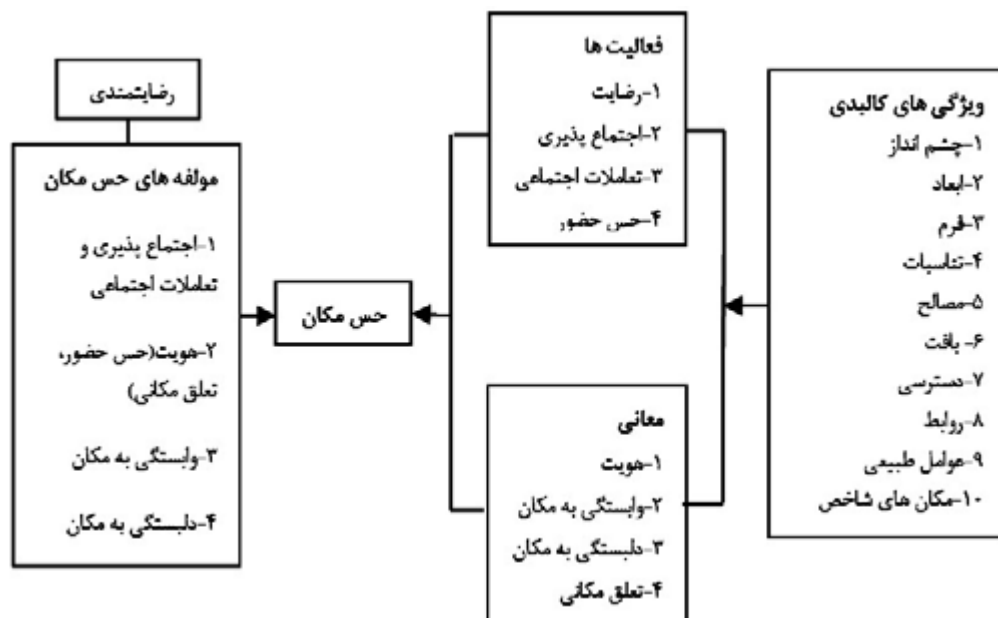
مکان از اشتراک سه مؤلفه فعالیت‌ها، تصورات و فرم شکل می‌گیرد (Canter, 1977) به نقل از (Azizi Ghoomi, 2015, 277). مونتقویری مدل حس مکان را در ارتباط با ساختار فیزیکی، معنا و فعالیت می‌داند (Montomery, 1998). حس کلی که پس از ادراک و قضاوت نسبت به محیط خاص در فرد به وجود می‌آید حس مکان نامیده می‌شود. عوامل مؤثر حس مکان در دو دسته قابل بررسی هستند. در گروه معانی، هویت و زیبایی و در سطح فعالیت‌ها، تعاملات اجتماعی حس اجتماع و رضایتمندی قرار دارند (Falahat, 2006, 58). از نگاه پدیدارشناسان حس مکان به معنای مرتبط شدن با مکان به واسطه درک نمادها و فعالیت‌های روزمره است این حس می‌تواند در مکان زندگی فرد به وجود آمده و با گذر زمان عمق و گسترش می‌یابد (Relph, 1976). حس مکان در برخی موارد می‌تواند ترکیبی از معانی، باورها، نمادها، ارزش‌ها و احساسات باشد که فرد یا گروه می‌توانند با آن در مکان هم‌ذات‌پنداری نمایند (Williams and Stewart, 1998). به نقل از (Chapin, 2015, 39). مکان مفهومی انتزاعی و ذهنی نیست، بلکه اولین قرارگاه ارتباط مستقیم با جهان و محل زندگی انسان است، به همین دلیل سرشار از معنا، واقعیت‌های کالبدی

جدول ۱. مروری بر ادبیات پژوهش.

پژوهشگر	عنوان	سال	نتایج یا نکات کلیدی پژوهش
Zarrabian & Menam	بررسی میزان و عوامل تأثیرگذار بر حس مکان	۲۰۱۰	حس مکان ارتباط درونی انسان، تصورات ذهنی او و ویژگی‌های محیطی است
Falahat & Noahi	ماهیت نشانه‌ها و نقش آن در ارتقای حس مکان فضای معماری	۲۰۱۲	در چگونگی تأثیرگذاری نشانه‌ها بر حس مکان، بررسی سه وجه کاربردی، نحوی و معنایی نشانه‌ها اهمیت دارد
Kalani & Modiri	تبیین نقش مؤلفه معنا در فرآیند شکل‌گیری حس مکان	۲۰۱۲	هر یک از گونه‌های معانی مکان از طریق یکی از عوامل ادراکی (ابعاد شخصی، اجتماعی و فیزیکی) قابل درک می‌گردد و از طریق آن‌ها منجر به شکل‌گیری حس مکان می‌شود
Heidari & et al	بررسی نحوه‌ی ارتباط میان دو مفهوم حس مکان و دلبستگی به مکان در خوابگاه دانشجویان	۲۰۱۳	مکان همان حقیقت مکان است و بیشتر به معنای ویژگی‌ها و خصلت‌های غیرمادی مکان است که معنایی نزدیک به روح مکان دارد
Lak	زلزله بیم و درک معنایی ساکنان محلات مسکونی از اختلال در دلبستگی به مکان	۲۰۱۵	نوستالژی محله و شهر و گذشته مقوله‌ای است که می‌تواند تمامی ادراکات ساکنان را پوشش دهد
Ebrahimpoor	پیامدهای اجتماعی زلزله بیم در روستاهای آسیب‌دیده	۲۰۰۸	هنگامی که زلزله به فاجعه بینجامد، با سه پیامد اجتماعی مهم همراه می‌شود: الف- افزایش حس تعلق به مکان؛ ب- نابودی عرصه خصوصی؛ و ج- از هم گسیختگی اجتماعی و صدمت شدید به شبکه‌های اجتماعی
Rezvanie & et al	تأثیر اسکان مجدد بر کیفیت زندگی روستاهای آسیب‌دیده از سوانح طبیعی	۲۰۱۳	لازم است در طرح‌های اسکان مجدد علاوه بر مکان‌یابی بهینه روستایی، اثرات و پیامدهای آن بر وضعیت کیفیت زندگی روستاییان موردتوجه ویژه قرار گیرد
Modiri & Ashrafie Zanjani	باز زنده سازی خاطرات جمعی در بازسازی پس از بلایای طبیعی و... با تکیه بر هویت مکان	۲۰۱۴	بازسازی و حیات اجتماعی جامعه در تداوم گذشته آن امکان‌پذیر است در واقع بلایای طبیعی در نگاه اول گسست بنیادی از دوران گذشته خود را تداعی می‌کنند
Seydayi & Azadi	سنجش نگرش روستائیان در خصوص طرح جابجایی روستا	۲۰۱۵	طرح جابجایی روستا در حالت کلی توانسته است رضایت روستاییان را تأمین کند و روستائیان با دید مثبت به آن نگاه می‌کنند اما از پاره‌ای جهات ابراز داشته‌اند که اقدامات لازم در سایت جدید به شکل مناسب انجام نگرفته است

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۱. مؤلفه‌های تأثیرگذار بر حس مکان. منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵

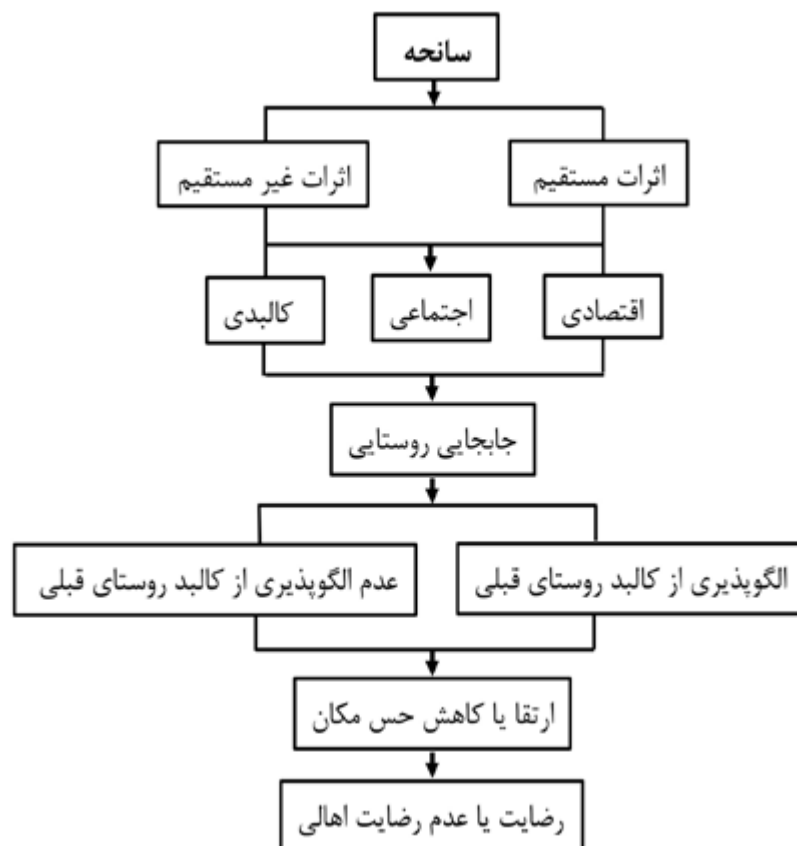
است جمع‌بندی شده که مطابق با تصویر شماره ۱ به سه زیرمجموعه در بخش‌های فعالیت‌ها، ویژگی‌های کالبدی و معانی با مجموع ۱۸ زیرشاخه می‌رسد که این زیرشاخه‌ها در هم‌پوشانی با یکدیگر قرار گرفته و در جمع‌بندی کلی در ۴ مؤلفه (۱) اجتماع‌پذیری، (۲) هویت، (۳) دلبستگی به مکان، (۴) وابستگی به مکان و رضایتمندی ارائه شده‌اند. همچنین با مراجعه به روستاهای کنزق قدیم و جدید، مشاهده و برداشتن عکس و کروکی‌های مؤثر به تکمیل اطلاعات مطالعاتی و بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌های کالبدی دو روستا اقدام شده است. طبق بررسی‌های آماری جمعیت روستای کنزق جدید حدود ۱۰۰۰ نفر است که با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه لازم برای تنظیم پرسشنامه ۲۷۸ نفر محاسبه شده است. برای آزمون فرضیه نیز از آماره‌های استنباطی تی تست تک‌نمونه و همبستگی پیرسون استفاده شده است. مؤلفه‌های حس مکان در چهار بعد ذکر شده برای سنجش میزان تقلیل یا ارتقا آن‌ها در جابجایی روستایی و ارتباط میان مؤلفه‌ها در قالب پرسشنامه‌ای محقق ساخته تهیه و تنظیم شده و در اختیار جامعه آماری پژوهش قرار گرفته است. مطابق جدول شماره ۲ نیز گویه‌های چهار مؤلفه حس مکان با توجه به دو بافت کالبدی روستای قدیم و جدید ارائه شده است که اهالی

نیازی حیاتی برای بازسازی هویت فردی و جمعی بازماندگان آن محلات است (Modiri & Ashrafie Zanjani, 2014, 46).

در نظریه جابجایی روستاهای پس از سانحه زلزله با تأکید بر حس مکان و تلاش در جهت ارتقای آن مطابق تصویر شماره ۲ به طور کلی چنین می‌توان بیان نمود که سانحه دارای تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم است که در سه بعد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی می‌توان این اثرات را دسته‌بندی نمود. اثرات حاصل از سانحه در مواردی موجب جابجایی بافت کالبدی روستا می‌شوند. جابجایی یا با الگوپذیری از بافت روستای قدیم است و یا از طرحی جدید تبعیت می‌کند که هدف، بهبود شرایط است. تغییرات حاصل با کاهش یا ارتقا حس مکان در روستای جدید سبب رضایت یا عدم رضایت ساکنین می‌شود.

روش‌شناسی تحقیق

در پژوهش حاضر از روش تحقیق به شیوه تحلیلی-توصیفی مبتنی بر مطالعات میدانی و تحقیقات کاربردی بر پایه اطلاعات حاصله از منابع مختلف (کتاب و مقالات معتبر) بهره‌گیری شده است؛ در بخش مبانی نظری پژوهش مؤلفه‌های حس مکان با توجه به نظریه‌های مختلفی که توسط نظریه‌پردازان ارائه شده

تصویر ۲. مدل مفهومی پژوهش. منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵

روستای کنزق از جمله روستاهای بخش سرعین شهرستان اردبیل است که در فاصله دو کیلومتری شهر سرعین قرار دارد (تصویر شماره ۳).

روستای قدیمی کنزق که یک روستای با سابقه تاریخی و دارای حدود ۵۰۰ غار با قدمت طولانی است در فاصله‌ای حدود ۱/۲ کیلومتری شرقی روستای فعلی قرار داشته که با وقوع زلزله اسفندماه ۱۳۷۵ کلاً تخریب و کل روستا به مکان فعلی منتقل گردیده است (تصویر شماره ۴) (طرح هادی روستای کنزق، ۱۳۸۲، ۱۰).

روستای کنزق قدیم دارای بافت و پلاتی در هم تنیده است؛

توسط این گویه‌ها در پرسشنامه مورد سؤال قرار گرفته‌اند. برای این منظور از معرف‌ها و شاخص‌های مطرح شده در قالب گویه طیفی پنج‌گانه در قالب طیف لیکرت استفاده گردید. در ادامه روند پژوهشی، اطلاعات حاصل از پرسشنامه با استفاده از نرم‌افزار SPSS پس از تحلیل مؤلفه‌های حس مکان به کمک آزمون تی تک متغیره، و شناسایی تفاوت آیت‌های کالبدی متغیر در دو بافت قدیم و جدید به بررسی همبستگی میان آیت‌های طراحی و مؤلفه‌های حس مکان با استفاده از همبستگی پیرسون و تحلیل بر مبنای آن می‌پردازد. در تحلیل و نتیجه‌گیری از اطلاعات حاصله از پرسشنامه به بهره‌گیری از اطلاعات حاصله از طریق مصاحبه با اهالی، در توجیه یافته‌ها می‌پردازد.

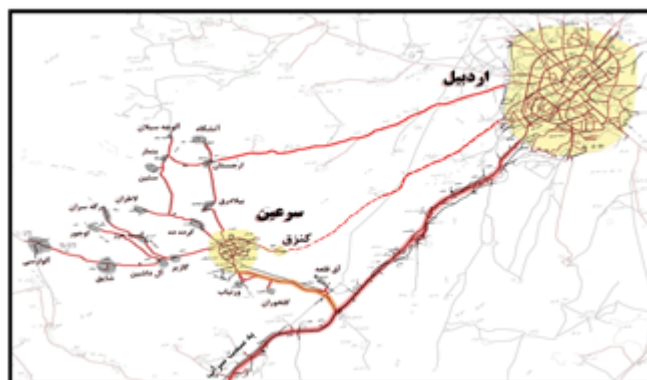
معرفی محدوده مورد مطالعه

جدول ۲. گویه‌های مؤلفه‌های حس مکان در دو روستای کنزق قدیم و جدید.

اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی	هویت	دلبستگی به مکان	وابستگی به مکان
میزان تعاملات اجتماعی در کنزق جدید نسبت به کنزق قدیم در چه حدی قرار دارد؟	بافت کالبدی روستای کنزق جدید به گونه‌ای است که تجلی‌کننده خاطرات در ذهن من است.	سازمان‌دهی فضایی روستای کنزق جدید به گونه‌ای است که در من حس دلبستگی به این روستا را ایجاد می‌کند.	با اعمال تغییرات زیر در بافت روستای جدید که نسبت به روستای قدیم ایجاد شده است تا چه حدی موافق هستید و وابستگی شما را به روستای جدید افزایش می‌دهد؟ بافت شبکه‌ای (مشابه بافت شهری) روستا
میزان اجتماع‌پذیری اهالی در بافت روستای کنزق جدید نسبت به کنزق قدیم در چه حدی قرار دارد؟	نوع معماری خانه‌ها در کنزق جدید به گونه‌ای است که سبب ایجاد حس حضور در روستا در ذهن من می‌شود.	دید و منظر کلی روستای کنزق جدید حس دلبستگی به این روستا را در من ایجاد می‌کند.	موافق هستید و وابستگی شما را به روستای جدید افزایش می‌دهد؟ بافت شبکه‌ای (مشابه بافت شهری) روستا
هر کدام از موارد زیر تا چه حدی در حس اجتماع‌پذیری و ایجاد تعاملات اجتماعی در روستا مؤثر هستند؟	بافت روستای کنزق جدید به گونه‌ای است که من تفاوت این بافت را با بافت روستاهای دیگر احساس می‌کنم.	معماری خانه‌های موجود در کنزق جدید سبب ایجاد دلبستگی به این روستا می‌شود.	نزدیک‌تر شدن روستا به شهر سرعین بزرگ‌تر شدن ابعاد خانه‌ها ساخت خانه‌ها با الگوی تقریباً یکسان دسترسی‌های درون روستایی صاف و خطی در نظر گرفتن تسهیلات زیربنایی کافی تفاوت در مصالح مصرفی در ساخت خانه‌های روستایی
بافت نیمه پلکانی و مرکزگرایی روستای کنزق قدیم	با ورود به روستای کنزق جدید جو روستایی حاکم بر آن را کاملاً احساس می‌کنم.	تسهیلات زیربنایی موجود اعم از (آب و برق و گاز و...) در کنزق جدید	دسترسی‌های درون روستایی صاف و خطی در نظر گرفتن تسهیلات زیربنایی کافی تفاوت در مصالح مصرفی در ساخت خانه‌های روستایی
قرارگیری امام‌زاده در مجاورت بافت روستا	قرارگیری در کنار بافت تاریخی غارهای روستا	ابعاد خانه‌های موجود در کنزق جدید	فاصله بین کنزق جدید تا شهر سرعین
قرارگیری مسجد در مرکز بافت روستا	هر کدام از موارد زیر تا چه حد سبب می‌شود شما حس هویت در روستا کنزق جدید را داشته باشید؟	ابعاد خانه‌های موجود در کنزق جدید	فاصله بین کنزق جدید تا شهر سرعین
قرارگیری خانه‌ها به صورت خطی در کنار هم با محدوده‌ای کاملاً جدا از هم	دیوارهایی از جنس مصالح آجری و سفالی در کنزق جدید	ابعاد و تناسب موجود در بناهای کنزق جدید	روستای کنزق جدید تا چه حدی پاسخگوی ویژگی‌های فردی شما است؟
قرارگیری خانه‌ها به صورت پلکانی بر روی هم	چیدمان فضایی خانه‌های کنزق جدید بافت شبکه‌ای (مشابه بافت شهری) روستای کنزق جدید	شیب دسترسی‌های مسیرهای پیاده در کنزق جدید	شیب دسترسی‌های مسیرهای پیاده در کنزق جدید
وجود قهوه‌خانه در مرکز روستا	مسیرهای دسترسی و فاصله از شهر سرعین در روستای کنزق جدید		
وجود گشودگی و فضایی در بخشی از روستا برای برگزاری مراسم (مراسم محرم)			

بعد از سانحه سال ۱۳۷۵ بافت روستای کنزق از قرارگیری بر روی تپه‌های موقعیت خود به ناحیه‌ای با سطح هموار منتقل شده و سبک و نوع معماری متفاوت با معماری کنزق قدیم را ایجاد کرده که به طور کلی در جدول شماره ۳ به آن اشاره شده است.

تفکیک جز به جز خانه‌ها در پلان بافت روستایی به دلیل پلکانی بودن آن‌ها سخت‌تر از تفکیک پلان‌های بافت روستایی کنزق جدید است که به صورت شطرنجی و منظم با ترتیب در کنار هم قرار گرفته‌اند (تصویر شماره ۵ و تصویر شماره ۶).

تصویر ۳. موقعیت قرارگیری روستای کنزق نسبت به اردبیل و سرعین. منبع: طرح جامع ویژه سرعین، ۱۳۸۹.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۴. تفاوت در دو بافت روستایی کنزق قدیم و کنزق جدید. منبع: نگارندگان، ۱۳۹۶.

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۵. تفاوت در پلان کلی بافت در روستای کنزق قدیم و جدید. منبع: کروکی نگارندگان، ۱۳۹۵

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۶. تفاوت در نوع بافت پلکانی و بافت شبکه‌ای روستای کنزق قدیم و جدید. منبع: کروکی نگارندگان، ۱۳۹۵

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۳. تفاوت مؤلفه‌های تأثیرگذار در بافت کالبدی دو روستای کنزق قدیم و جدید.

عوامل کالبدی	کنزق قدیم	کنزق جدید
دید و منظر کلی روستا	بافتی پلکانی در میان کوه‌ها	بافتی شبکه‌ای در سطحی هموار
نوع بافت	بافت نیمه پلکانی	بافت شبکه‌ای
نحوه قرارگیری خانه‌ها	پلکانی	خطی
نوع پلان	پلان‌های متمایز	پلان تیپ برای تمام خانه‌ها
سبک معماری (چیدمان فضایی)	متمایز	یکسان
مصالح روستایی	چوب-کاهگل-آجر	آجر-سفال-تیرآهن-سیمان
ابعاد اختصاص داده شده به خانه	متمایز	یکسان
مکان‌های مذهبی	امام‌زاده-مسجد	مسجد
مکان تاریخی	غار	-
وجود مکان‌ها تجمع (پاتوق)	قهوه‌خانه-گشودگی فضایی در مرکز روستا	قهوه‌خانه
مسیرهای ارتباطی داخل روستا	شیب دار-خاکی	اکثراً صاف و هموار-آسفالته
تسهیلات زیربنایی (آب، برق، گاز و...)	عدم برخورداری کامل از این امکانات	برخورداری کامل از این امکانات
نزدیکی به شهر	با فاصله بیشتر از کنزق جدید نسبت به شهر	با فاصله کمتر از کنزق قدیم نسبت به شهر

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵

یافته‌ها

تحلیل اطلاعات توسط آزمون تی تک متغیره در سطح معناداری ۰/۰۱ نشان می‌دهد که تنها مؤلفه هویت در این روستا کاهش یافته و بقیه مؤلفه‌ها افزایش یافته‌اند.

در ادامه‌ی روند یافته‌های تحلیلی پژوهش، از روش پیرسون برای محاسبه همبستگی استفاده شده است. نتایج با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ نشان دهنده اطلاعات در جدول شماره ۶ است.

بین اجتماع‌پذیری و هویت، هویت و دلبستگی به مکان همبستگی وجود ندارد و این دو مؤلفه از حس مکان مستقل از هم هستند. وابستگی به مکان با تمامی مؤلفه‌های دیگر حس مکان دارای همبستگی مثبت و مستقیم است. وابستگی به مکان با دلبستگی به مکان دارای ضریب همبستگی بیشتری (حدود ۱) نسبت به هویت و اجتماع‌پذیری است.

تحلیل همبستگی پیرسون میان مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری و عوامل کالبدی مطابق جدول شماره ۷ نشان می‌دهد که

پیشبرد روند پژوهشی در راستای نیل به هدف و پاسخگویی به سؤالات با استناد به اطلاعات حاصله از پرسشنامه و تحلیل این اطلاعات به کمک آزمون تی تک متغیره و آزمون همبستگی پیرسون است.

اطلاعات حاصله از پرسشنامه توسط آزمون تی تک متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در جدول شماره ۴ ارائه شده است.

تحلیل آماری حاکی از افزایش میزان رضایت اهالی از این جابجایی روستایی است مطابق جدول شماره ۴ نتایج به دست آمده در سطح ۰/۰۱ تأیید می‌شود.

با استناد به اطلاعات حاصله و دسته‌بندی موردی مؤلفه‌های حس مکان که در تصویر شماره ۱ ارائه شده است این مؤلفه‌ها در چهار دسته مورد پرسش قرار گرفته و اطلاعات در جدول شماره ۵ ارائه شده است.

جدول ۴. اطلاعات حاصل از آزمون تی تک متغیره (رضایت اهالی).

مطلوبیت عددی ظرفیت مرد آزمون=۳						
مؤلفه	میانگین	T آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵ درصد پایین‌تر بالاتر
میزان رضایت	۴/۳۳۴۵	۳۷/۴۳۰	۲۷۷	۰/۰۰۰	۱/۳۳۴۵۳	۱/۲۶۴۳ - ۱/۴۰۴۷

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

جدول ۵. اطلاعات حاصل از آزمون تی تک متغیره.

مطلوبیت عددی ظرفیت مرد آزمون=۳							
مؤلفه	میانگین	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	پایین تر بالاتر
اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی	۳/۳۸۳۱	۱۱/۵۰۰	۲۷۷	۰/۰۰۰	۰/۳۸۳۰۹	۰/۳۱۷۵	۰/۴۴۸۷
هویت	۲/۴۵۷۷	-۱۶/۶۱۱	۲۷۷	۰/۰۰۰	-۰/۵۴۲۲۷	-۰/۶۰۶۵	-۰/۴۷۸۰
دلبستگی به مکان	۳/۲۰۹۶	۱۱/۵۷۳	۲۷۷	۰/۰۰۰	۰/۲۰۹۶۰	۰/۱۷۴۰	۰/۲۴۵۳
وابستگی به مکان	۴/۱۴۹۸	۴۲/۹۳۵	۲۷۷	۰/۰۰۰	۱/۱۴۹۸۲	۱/۰۹۷۱	۱/۲۰۲۵

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

جدول ۶. ماتریس همبستگی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر حس مکان در کنزق جدید (پیرسون).

مؤلفه‌های حس مکان	اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی	هویت	دلبستگی به مکان	وابستگی به مکان
اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی	۱	-۰/۰۲۴	۰/۱۳۳	۰/۲۸۵
سطح معناداری	۰	۰/۶۹۲	۰/۰۲۷	۰/۰۰۰
هویت	-۰/۰۲۴	۱	-۰/۰۵۵	۰/۲۲۲
سطح معناداری	۰/۶۹۶	۰	۰/۳۶۰	۰/۰۰۰
دلبستگی به مکان	۰/۱۳۳	-۰/۰۵۵	۱	۰/۹۱۶
سطح معناداری	۰/۰۲۷	۰/۳۶۰	۰	۰/۰۰۰
وابستگی به مکان	۰/۲۸۵	۰/۲۲۲	۰/۹۱۶	۱
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰
تعداد	۲۷۸			

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

در ارتقا یا کاهش هویت دارد. تناسب خانه‌های کنزق قدیم با مؤلفه‌ی هویت با سطح معناداری ۰/۰۰۰ در این روستا در ارتباط غیرمستقیم قرار دارد. دلیل این عامل را عدم تبعیت تناسب خانه‌های کنزق قدیم از الگویی یکسان و مشابه می‌توان دانست چرا که تعدد نوع و الگوی آن‌ها ذهنیتی باثبات را در ذهن ساکن و مخاطب قرار نمی‌دهد که این عامل بتواند هویت را نیز تحت تأثیر قرار دهد.

تحلیل همبستگی پیرسون میان مؤلفه وابستگی به مکان و بافت کالبدی موجود (بافت متغیر از روستای کنزق قدیم) مطابق جدول شماره ۹ نشان می‌دهد میان آن‌ها همبستگی مستقیم با سطح معناداری ۰/۰۰۰ وجود دارد. تغییرات حاصله در روستای کنزق جدید در اهالی حس وابستگی مکانی ایجاد نموده است پس این تغییرات در جهت بهبود و ارتقای امکانات و شرایط رفاهی از دید اهالی ساکن بوده است.

میان بافت نیمه پلکانی، قرارگیری خانه‌ها به صورت پلکانی و اجتماع‌پذیری با سطح معناداری ۰/۰۰۰ همبستگی غیرمستقیم وجود دارد و در واقع وجود و تبعیت از این عوامل در ساخت موجب کاهش مؤلفه اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی می‌شود و برعکس. همچنین وجود مسجد در بافت روستا با سطح معناداری ۰/۰۰۰ دارای همبستگی مستقیم با اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی است. از نظر اهالی روستا میان بافت شبکه‌ای، خطی بودن قرارگیری خانه‌ها در کنار هم، وجود قهوه‌خانه، گشودگی فضایی با اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی همبستگی معناداری وجود ندارد و تبعیت یا عدم تبعیت از این عوامل کالبدی تأثیری در کاهش یا افزایش اجتماع‌پذیری نخواهد داشت.

تحلیل همبستگی پیرسون با توجه به اطلاعات حاصل در جدول شماره ۸ میان مؤلفه هویت با عوامل کالبدی چون مصالح کاهگلی، چیدمان فضایی خانه‌های کنزق قدیم، بافت نیمه پلکانی روستا، دسترسی‌های درون روستایی شیب‌دار با سطح معناداری ۰/۰۰۰ نشان می‌دهد میان آن‌ها همبستگی مستقیم وجود دارد و وجود یا عدم وجود یا افزایش یا کاهش آن‌ها تأثیر مستقیم

جدول ۷. ماتریس همبستگی عوامل کالبدی با حس اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی (پیرسون).

مؤلفه‌ها	بافت نیمه پلکانی	بافت شبکه‌ای	امامزاده	غار تاریخی	مسجد	خانه‌ها به صورت خطی	خانه‌ها به صورت پلکانی	قهوه‌خانه	گشودگی فضایی
اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی	-۰/۲۱۶	۰/۰۸۶	۰/۰۹۵	-۰/۰۳۰	۰/۰۵۹	۰/۲۴۲	-۰/۲۶۳	-۰/۰۴۰	-۰/۰۷۶
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۱۵۱	۰/۱۱۴	۰/۶۳۲	۰/۰۰۰	۰/۳۲۵	۰/۰۰۰	۰/۵۱۰	۰/۲۰۵
تعداد	۲۷۸								

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

جدول ۸. ماتریس همبستگی عوامل کالبدی با هویت (پیرسون).

مؤلفه‌ها	مصالح کاه‌گلی	تناسبات خانه‌های کنزق قدیم	چیدمان فضایی خانه‌های کنزق قدیم	بافت نیمه پلکانی	دسترسی‌های درون روستایی شیب‌دار
هویت	۰/۲۵۸	-۰/۲۸۷	۰/۲۱۳	۰/۳۰۵	۰/۴۹۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۲۷۸				

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

جدول ۹. ماتریس همبستگی عوامل کالبدی با وابستگی به مکان (پیرسون).

مؤلفه‌ها	بافت کالبدی کنزق جدید
وابستگی به مکان	۰/۴۴۰
سطح معناداری	۰/۰۰۰
تعداد	۲۷۸

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

با توجه به اطلاعات حاصله از پرسشنامه و برداشت‌های صورت گرفته از روستا، در این جابجایی بافت هیچ توجه و الگوبرداری از بافت روستای کنزق قدیم صورت نگرفته است. روستای کنزق قدیم به دلیل برخورداری از امامزاده و غارهای تاریخی بار نامی تاریخی-مذهبی را با خود به دوش می‌کشد چرا که حضور امامزاده در بافت روستا سابقه حضور را به چند صد سال قبل باز می‌گرداند ولی با این حال روستای قدیم به حال خود رها شده است. همان‌طور که در طول پژوهش نیز در قالب **جدول شماره ۳** اشاره شد بافت دو روستا تفاوت‌های کالبدی متعددی با یکدیگر دارند. در دسته‌بندی مؤلفه‌های حس مکان این مؤلفه‌ها نیز در چهار دسته کلی (۱) اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی، (۲) هویت، (۳) وابستگی به مکان و (۴) دل‌بستگی به مکان می‌گیرند و سؤالات پرسشنامه‌ها بر مبنای این چهار دسته‌بندی تنظیم می‌شوند؛ لذا اطلاعات حاصله از آزمون تی تک متغیره در مورد فرض کاهش مؤلفه‌های حس مکان در این جابجایی نشان می‌دهد که تنها مؤلفه هویت در این روستا کاهش یافته دلیل این نتیجه را افزایش امکانات و بهبود کیفیت زندگی می‌توان

دانست. ولی به دلیل عدم الگوپذیری از روستای قدیم و مؤلفه‌های کالبدی آن حس هویت کاهش یافته است. عامل هویت و عدم تحقق رفاهی که با پیروی عین به عین از آن حاصل می‌شد سبب گسست میان آن با دیگر مؤلفه‌های حس مکان از دید اهالی در آزمون همبستگی پیرسون می‌شود. لذا در راستای بررسی عوامل کالبدی با مؤلفه‌های حس مکان مطابق با آزمون انجام گرفته در این زمینه (آزمون همبستگی پیرسون) اطلاعات حاصل نشان از این مسئله دارد که عوامل کالبدی موجود در روستای کنزق قدیم اگرچه در همبستگی مستقیم با مؤلفه‌های هویت قرار دارد ولی این عوامل در همبستگی غیرمستقیم با دیگر مؤلفه‌ها قرار می‌گیرد و تأثیر عکسی بر آن‌ها دارد و تغییرات حاصله در کالبد روستای جدید سبب ماندگاری اهالی در این روستا و افزایش حس وابستگی خواهد بود چرا که اهالی نزدیک‌تر شدن به شهر، ساخت خانه‌ها با مصالح جدید و مقاوم و همچنین برخورداری از خانه‌هایی با تیپ پلان‌هایی یکسان به دلیل برابری و عدم برتری خانوارها به یکدیگر، دسترسی‌های درون روستایی صاف و آسفالت‌ه را ارتقای شرایط رفاهی دانسته و بیش از پیش احساس رضایت و خرسندی می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی‌های نظری انجام گرفته در زمینه حس مکان و مؤلفه‌های آن تقسیم‌بندی‌های متعدد و متنوعی ارائه می‌دهد. کانتر (۱۹۷۷) حس مکان را ترکیب سه مؤلفه فعالیت‌ها، تصورات و فرم می‌داند؛ فلاح (۲۰۰۶) عوامل مؤثر در حس مکان را در دو دسته معانی و فعالیت‌ها می‌داند؛ ویلیامس و استوارت (۱۹۹۸) حس مکان را ترکیبی از معانی، باورها، نمادها، ارزش‌ها و احساسات می‌داند؛ از نظر شولتز (۱۹۹۷) حس مکان در مکان‌هایی دارای شخصیت مشخص و دارای چیزهایی ملموس هستند ساخته شده است. ضربیان و منعم (۲۰۱۰) در بررسی میزان و عوامل تأثیرگذار بر حس مکان، حس مکان را ارتباط درونی انسان، تصورات ذهنی او و ویژگی‌های محیطی تعریف می‌کند. پژوهش حاضر با استناد به اطلاعات حاصل در این زمینه و جمع‌بندی تعاریف و مؤلفه‌های ارائه شده در تعریف و دسته‌بندی نزدیک به تعریف فلاح (۲۰۰۶) حس مکان را در قالب فعالیت‌ها (رضایت، اجتماع‌پذیری، تعاملات اجتماعی و حس حضور) و معانی (هویت، وابستگی به مکان، دلبستگی به مکان و تعلق مکانی) که تحت تأثیر ویژگی‌های کالبدی چون (چشم‌انداز، ابعاد، فرم، تناسبات، مصالح، بافت، دسترسی، روابط، عوامل طبیعی، مکان‌های شاخص) قرار می‌دهد و با دسته‌بندی کلی که از این عوامل ذکر شده است مؤلفه‌های اصلی حس مکان را در چهار دسته (۱) اجتماع‌پذیری و تعاملات اجتماعی، (۲) هویت، (۳) وابستگی به مکان و (۴) دلبستگی به مکان قرار می‌دهد.

در زمینه جابجایی کالبد روستایی پس از سانحه بنا به پژوهش‌های صورت گرفته توسط لک (۲۰۱۵)، ابراهیم‌پور (۲۰۰۸)، مدیری و اشرفی (۲۰۱۴) در اکثر موارد اهالی از جابجایی بافت روستایی اظهار رضایت کرده‌اند. چنانچه صیرانی و همکارانش در پژوهش خود به این نتیجه می‌رسند که طرح جابجایی روستا در حالت کلی توانسته است رضایت روستائیان را تأمین کند و روستائیان با دید مثبت به آن نگاه می‌کنند. در پژوهش حاضر نیز اطلاعات حاصله از پرسشنامه چنین نشان می‌دهد که بیش از ۸۰٪ درصد جامعه آماری از جابجایی کالبد روستای کنزق ابراز رضایت می‌کنند و در دیدی کلی بهبود شرایط زندگی را به لحاظ رفاهی، دلیل این رضایت خود ابراز می‌دارند.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد مهسا تقی زاده هیر در دانشگاه محقق اردبیلی است.

References

- Azizi Ghoomi, H, Yazdanfar, A, Hosseini, B, Norouzian Maleki, S, 2015, Comparing the Components of Sense of Place in the Traditional and Modern Residential Neighborhood, *Procedia - Social and Behavioral Sciences, ScienceDirect*, 277.
- Canter, D, 1977, *The psychology of place*. London: Architectural Press.
- Chapin, Stuart. Knapp, Corrine N, 2015, Sense of place: A process for identifying and negotiating potentially contested visions of sustainability, *environmental science & policy, ScienceDirect*, No. 39.
- Ebrahimpoor, Mohsen, 2008, The social consequences of the earthquake in Bam in the damaged villages, *Village and Development*, No. 4.
- Heydarie, Ali Akbar. Yazdanfard, Abbas. Behzadfard, Nazghool, 2013, A model to explain the affecting parameters on the meaning of place in an educational areas, *Iranian scientific Society of architecture and urban development*, No. 5.
- Falahat, Mohammad Sadegh, Noahi, Samira, 2012, The nature of the signs and its role in promoting the sense of place of architecture, *architecture and urban planning of fine arts*, No. 49.
- Falahat, Mohammad Sadegh, 2006, The concept of a sense of place and its components, *the Journal of Fine Arts*, No. 89.
- Fallahi, Alireza, 2007, *Architecture of temporary settlements after disasters*, Tehran University Press, No. 139.
- Johnson, J. Dayton, 2004, *NATURAL DISASTERS AND ADAPTIVE CAPACITY*, OECD DEVELOPMENT CENTRE, Working Paper No, 237.
- Kalani, parisa. Modiri, Atusa, 2012, Explaining the role of meaning factor in the process of formation of , sense of place, *the journal of Fine Arts*, No. 2.
- Lak, Azadeh, 2015, Bam earthquake and semantic understanding of the villagers about disorder in the sense of space in residential neighborhoods, *Journal of housing and rural Environment*, No. 152.
- Lewicka, M, 2008, "Place Attachment, Place Identity, and Place Memory: Restoring the Forgotten City Past. *Journal of Environmental Psychology*.doi:10.1016/j.jenvp.2008.02.001, 209-206.
- Matoof, Sharif, 2007, Identity crisis and its intensification in the life of the camp after the Bam earthquake, *Journal of Baghe Nazar*, No. 8.
- Modiri, Atusa. Ashrafie Zanjani, Alaleh, 2014, Revitalization of memories in reconstruction after natural disasters, etc. with an emphasis on local identity, *Journal of housing and rural Environment*, No. 145.
- Montgomery, J, 1998, "Making a city: urbanity, vitality and urban design", *Journal of Urban Design*, vol.3.95-97.
- Mullendore. Nathan D, Ulrich-Schad. Jessica D, Stalker Prokopy, Linda, 2015, U.S. farmers' sense of place and its relation to conservation behavior, *Landscape and Urban Planning, ScienceDirect*, No. 68.
- Norberg-Schulz, Christan, 1997, "The Phenomenon of Place", Princeton Architectural Press, New York.
- Relph, E, 2007, *prospects for places: The Macdonald Ed*, Rutledge. 120.
- Relph, E, 1976, "Place and Placelessness", Sage book, Pion Edition in English, London.
- Rezvanie, Mohamadreza. Kokabie, Leyla. Mansoorian, hosein, 2013, Resettlement impact on quality of life in villages damaged by natural disasters, *Journal of Housing and Rural Environment*, No. 133.
- Seydayi, Eskandar. Azadi, Yunes, 2015, Measurement of the attitude of the villagers on the village relocation projects, *Journal of housing and rural Environment*, No. 151.
- Tuan, Y.-F, 1974, *Topophilia: A study of environmental perception, attitudes, and values*. Englewood Cliffs, NH: Prentice Hall.
- Williams, D. R., & Carr, D. S, 1993, The sociocultural meanings of outdoor recreation places. In A. Ewert, D. Shavez, & A. Magill (Eds.), *Culture, conflict, and communication in the wildland-urban interface* (pp. 209-219). Boulder, CO: Westview Press.
- Williams, D.R., Stewart, S.I, 1998, Sense of place: an elusive concept that is finding a home in ecosystem management. *J. For.* No. 5, vol. 96, pp. 18-23.
- Zarrabian, Farnaz. Menam, Mohammadreza. 2010. Study of factors affecting the sense of place, *municipalities journal*, ninth year, No. 89.